

HAL AAN OGAADAY

Axmed-Keyse Cali Rooble

Somali Library

Buugaan iyo Buugaag kale ee
ku qoran Luqadaada Hooyo ee **Af-Soomaaliga**
waxaad ka heleysaa

Somali Library

Fadlan Booqo Boga Telegram-ka

<https://t.me/Somalilibrary>

liibaanwaasuge

Buuggan waxa qaabeeyey oo qurxiyey shirkada

Somsite Designs
+252 79111010 | +252 24423505
info@somsite.com
www.somsite.com
Hargeysa, Somaliland

Xuquuqda daabacadda

Xuquuqda daabacadda buuggan *HAL AAN OGAADAY* waxa iska leh qoraha. Waxa reebban in la daabacdo ama la turjumo, iyada oo aan fasax qoraal ah laga haysan qoraha.

ahmed.roble@gmail.com

HAL AAN OGAADAY
ISBN 91-976662-3-8
© 2012 Ahmed-Keyse
Sweden

Buuggan waxa aan u hibeynayaa daneeyayaasha, daryeelayaasha iyo ma-daalayaasha ku hawlan danaha bulshada.

“wixii tagey ka tusaale qaado, timaadadana u talo lahow”

Qoraha

Mahadnaq

Waxa aan ku bilaabayaa magaca Alle (*sw*), mahad dhammaanteedna isaga ayaan u celinayaa. Waxa aan mudnaan siinayaa cid kasta oo gacan igu siisay in aan soo saaro buuggan. Gaar ahaan, waxa aan u mahad celinayaa Maxamed Xirsi Guuleed, Sayid Maxamed Yusuf oo buuggan eray-sixid ku sameeyey iyo Sacad Muuse Cabdi oo qaabeeyey.

Sidoo kale, waxa aan u mahad celinayaa saaxiibaddii igu dhaliyey iyo kuwii igu dhiirri geliyey in aan dhex galo ururrada bulshada iyo guud ahaan dadkii faraha badnaa ee aan ku kulanay hawlaha arimaha bulshada.

Tusmada

Afeef	7
Gogol dhig	9
Cutubka 1aad	12
Sidee ururradu u bilaabmaan?	
Cutubka 2aad	24
Hadaf	
Cutubka 3aad	34
Hawl wadaag	
Cutubka 4aad	48
Hogaaminta	
Cutubka 5aad	60
Horumarinta	
Cutubka 6aad	70
Waaritaanka ururrada	
Cutubka 7aad	80
Sidee ururradu u burburaan?	
Cutubka 8aad	88
Hal aan ogaaday	

Afeef

Kadib markii aan dareemay in ay muhiim tahay in laga warramo, lana wadaago waayo-aragnimooyinka kala duwan ee uu leeyahay qof kasta oo bulshada ka mid ahi. Ogaadayna in waayo-aragnimadu ay tahay isku-day iyo kacaa-kuf badan oo qof kala kulmay isku-dayo iyo dadaallo uu sameeyey. Isla markaana aan arkay in waayo-aragnimadu ay tahay qayb weyn oo ka mid ah aqoonta. Waxa aan go'aansaday in aan qoro buuggan aan ugu magac daray *HAL AAN OGAADAY*.

Buuggani waxa uu xanbaarsan yahay, kana hadlayaa dhex-u-xidhashadii iyo u-dhaqaaqidaydii dhanka arrimaha bulshada. Wuxuu sawir ka bixinayaa socod dheer oo ka bilaabmay magaalada Berbera iyo saaxiibo igu dhaliyey in aan la dhiso, lana dhaqaajiyo hawl waxtar u lahayd bulshada.

Waxa laga yaabaa in buuggani uu dad badan ula muuqdo “is-xajiimeyn”. Waxa kale oo suura gal ah in dad kalena ay u arkaan “is-xayeysiin”. Way dhici karta in labadda dhinacba saxsanaadaan. Waayo, buugta noocan oo kale ah ayaa ah kuwo aynaan hore u baran oo aan lasoo bandhigin.

Sheekooyinka uu buuggani sido waxa ay ku saleysan yihiin dhacdooyin dhab ah oo isoo maray, aragtiyihii aan ka qaatay iyo ogaalladii iiga kordhay.

Waxa uu buuggu soo bandhigayaa sida ay u dhashaan ururrada bulshadu iyo sida ay u sii jiri karaan. Sidoo kale, waxa uu balbalaadhinayaa dhibaatooyinka ay ururradu la kulmaan iyo xanuunada ku dhaca ee ay u dhintaan.

Magacyada dadka iyo qaar ka mid ah kuwa ururrada ee aan buugga ku xusay ma aha kuwii saxda ahaa. Waxaanan u qariyey si aan shaqsiyaadka loogu mashquulin oo aan mawduuca looga weecan.

Waa hubaal in buuggani uu dhaxal u noqon doono dadka ku hawlan dhisidda iyo dhaqaajinta ururrada bulshada. Waayo, maalin kasta waxa dhasha ururo bulsho oo cusub, kuwo kalena way dhintaan.

Ugu danbeyn, waxa aan rajeynayaa in buuggani uu dad badan anfici doono, una noqon doono jid-tuse iyo il ay ka talo iyo tusaale qaataan.

Gogol dhig

Muddo ka badan tobban sano oo aan ku soo dhex jiray hawlaha ururrada bulshada ayaa i siiyey fursad qaali ah oo aan wax badan kaga bartay dhibaatooyinka tirada badan ee haysta bulshada qaybaheeda kale duwan.

Waxaan fursad u helay in aan wax ka ogaado sida ay wax badani u dayacan yihiin, una daryeel la'yihiin iyo sida aan loowada dareensanayn.

Adeegga iyo shaqada arrimaha bulshadu maaha wax fudud, mana aha in sidaa loo filo. Waxa la odhan karaa qofka hawsha bulshada u ban baxayaa wuxuu la mid yahay qof ka hor tagaya mawjad soo rogmaysa.

Waxaase hubaal ah in caqabad, culays iyo cadceed kulayl midna aanay dhibayn, haddii qofku aaminsan yahay in hawsha uu u dhaqaaqayaa ay tahay mid faa'ido u leh bulshada. Sidoo kalena uu aaminsan yahay in cid u maqani aanay jirin.

Waa xaqiiq in hawl noocan ahi ay ku adkayd qof aniga oo kale ah. Waayo, waxa aan damcay in aan qabto shaqo aanan lahayn xirfadii ay u baahnayd. Waxa kali ah ee i dhaqaajiyey ayaa ahaa dareen ummadeed iyo wadne damqaday.

Wakhtiga aan hawshan bilaabayey ma aan lahayn aqoon dugsi-sare oo dhameystiran. Hawsha ururradana hadalkeedaba daa. Waxaan xasuustaa in markii iigu horeysay ee aan maqlay saddexda eray ee “NGO” ay igu adkayd in aan garto macnahooda iyo waxa ay u taagan yihiin.

Haddana arrimahaasi igama ay hor istaagin in aan dhexda u xidho oo aan wax ka xalliyo dhibaatooyin badan oo bulshada qaybo ka mid ah haystay. Waxaan ku hanweyna ahay, layguna hambalyeeyey hawlihii aan bulshada u soo qabtay.

Runtii ma adka in urur bulsho la unkaa, haddii la fahmo arrimaha lagama maarmaanka u ah, dhisidiisa, dhaqaajintiisa iyo ka midho dhalintiisaba.

Waxa aan dareensan ahay in dadka danbe ee hadda wada ama raba in ay bilaabaan ururo bulsho ay ka nasiib fiican yihiin dadkii ka horeeyey. Waayo, waxa ay helayaan, kana faa’ideysanayaan waayo-aragnimooyinka badan ee la helay.

Waa wax fiican in wax laga barto qaladaadka dadka kale. Waxaana hore loo yidhi “*qofka caaqilka ahi waa qofka ka faa’ideysta waayo-aragnimadda dadka kale*”.

Ugu danbeyn, waxa aan jecela ahay in aan ku dhiirri geliyo cid kasta oo maanta jidkan haysa, in aanay ka

HAL AAN OGAADAY

hadhin hawsha ay wadaan, horena u socdaan, si ay u xaqiijiyaan hawlaha ay isu xilsaareen.

Cutubka 1aad

Sidee ururradu u bilaabmaan?

*“Inta badan ururradu waxa ay ka bilaabmaan
fikir hal qof ku dhasha”*

Sidee ururradu u bilaabmaan?

“Inta badan ururradu waxa ay ka bilaabmaan fikir hal qof ku dhasha. Kaasoo u sii gudbiya saaxiibada ka agdhaw, ama cidaha kale ee fikirka xiiseynaya”

Waxa ay ahayd bishii Abriil ee 1999-kii markii la ii hawl galiyey ee aan bilaabay safar aanan garanayn meel uu i gayn doono. Da’ ahaan ma aan weynayn, aqoon badana ma aan lahayn.

Wakhtigaa wax shaqo ah gacanta kuma hayn, waxaanan ahaa qof markaa indhuhu u furmeen oo bulshada soo dhex galay. Waxa aan si fiican ula socoday waxyaabaha ka dhacaya degaanka aan ku noolaa iyo guud ahaanba dalka.

Sanad ka hor ayaan qoray qormadii iigu horeysay ee aan wargeys ku qoro. Waxa aan xidhiidh la lahaa qaar ka mid ah madaxda dawladda ee heer degmo iyo gobol.

Waxa aan ahaa xubin firfircoon, kana duwan inta badan dadkii aanu isku faca ahayn. Waxa aan ku xidhnaa dadka waaweyn, waxaanan xiiseyn jiray saaxiibtinimadooda iyo la socodkooda.

Waxa ay ahayd wakhtigan markii aan gacanta la galay hawl marba marka ka danbaysa aan sii jeclaanayey, taas

oo aan wakhtigaygii oo dhan u huray. Keentayna in hooyaday ay marar badan i waydiiso sababta aan ugu mashquulsan ahay ee aan wax kale u qabsan waayey!

Waxa aan joogay gurigayga, waxayna ahayd wakhti casar ku dhawaad ah markii aan maqlay *Waaberi* oo xiiqsan, cod dheerna ku leh “*soo kac Axmed-ow, waanu kuu baahan nahaye*”.

Waaberi oo aanu saaxiibo nahay waxa la socday laban nin oo kale, *Cigaal* iyo *Caydiid*. Runtii labadan nin aqoon hore isuma aanu lahayn. Waxayse saaxiibo ahaayeen *Waaberi*.

Waxa uu *Waaberi* ii sheegay in *Xarunta Agoomaha ee Berbera* laga qadiyey mucaawimo markaa laga dejinayey dekedda magaalada Berbera.

Waxa mucaawimadaas waday hay’ad Sucuudi ah oo lagu magacaabo *International Islamic Relief Organization (IIRO)*.

Waxa aan weydiyey sababta loogu diiday. Waxa ay ii sheegeen in *Cawil*, maamulaha *Hay’adda Daryeelka Carruurta* oo hay’adda la socday uu u diiday, sababtana aanay garanayn.

Intaa kadib, waxa aan waydiyey waxa ay iiga baahan yihiin ee aan la qaban karo. Waxa ay ii sheegeen in loo

baahan yahay in dhanka dawladda laga soo maro, laguna qasbo hay'adda in ay siiso Berbera qaybta ay ku leedahay mucaawimadda.

Codsigoodii waan ka yeelay. Waxaanse ka dalbaday in aan soo arko mucaawimadda, si aan xaqiiqada u soo ogaado.

Kadib markii aanu soo aragnay alaabtii, waxa aanu raadinay raggii hawsha masuulka ka ahaa. *Cawil* laftiisii ayaanu la kulanay.

Cawil oo xanaaq ka muuqdo, una eeg nin ay hore isugu soo daaleen raggan aan wada soconno ayaa yidhi “*waxba laydiinma dhiibayo ilaa aad wax qabataan oo xarun shaqeynaysa aad sameysaan*”.

Hadalkan *Cawil* waxa uu iila muuqday mid caqli gal ah, laakiinse muu ahayn mid ay ku qanceen raggii aanu wada soconnay!

Duqii magaalada ayaan u geeyey *Waaberi* iyo labaddii nin ee kale. Waxa aanu u sheegnay Duqa sida ay wax u jiraan. Waxaan ka qornay warqad ku socota maamulka dekedda.

Warqadii ayaanu gaadhsiinay ciddii ay khusaysay. Waxayna warqaddu sheegaysay in mucaawimadda la

hakiyo, dekeddana aanay ka bixin inta arrintan laga xallinayo.

Cawil iyo raggii kale ee hawsha mucaawimadda waday ayaa maqlay in hawshii la hakiyey. Waxayna ogaadeen in amarku uu kaga yimid dhanka Duqa magaalada.

Waxa ay markiiba la xidhiidheen Hargeysa. Muddo yar kadibna waxa soo dhacay amar ka sarreeya kii lagu joojiyey, kaasoo ka yimid dhanka Madaxtooyada.

Isla markiiba waxa la fasaxay mucaawimadii. Sidaas ayeyna ku baxday, kuna dhaaftay magaalada Berbera, iyada oo aan waxba laga siin.

Muddo kadib ayaanu *Waaberi* arrintii ka wada sheekeysanay. Waxa aanu is dareensiinay in ay daruuri tahay in dib loo soo nooleeyo *Xarunta Agoomaha ee Berbera*. Maadaama oo ay jiraan carruur badan oo dayacan oo daryeel u baahan.

Sidoo kale, waxa aanu dareenkii ku dhalinay nin kale oo aanu saaxiibo nahay. Waxa kale oo aanu war u dirnay labadii nin ee *Caydiid* iyo *Cigaal*.

Kulamo iyo wada tashiyo badan kadib, waxa aanu isla qaadanay in aan dhisno urur ka shaqeeya daryeelka carruurta.

Marka ay hawshu halkan oo kale marayso waxa inta badan dhacda in laga fikiro in la raadiyo dad kale oo ururka xubno ka noqda.

Raggii la soo jeediyey waxa ka mid ahaa nin aan saaxiib nahay oo *Samatar* la yidhaahdo. Aniga laftayda ayaana soo jeediyey in *Samatar* ururka lagu daro.

Dadka loo baahdo in lagu daro ururrada marka ay dhismayaan ayaa ah laba qaybood:

Qaybta 1aad

1. Qof dhaqaale tari kara ururka, iyo
2. Qof waji iyo galaan-gal ku leh bulshada.

Qaybta 2aad

1. Qof af-qalaad aqoon ah, mashaariicdana qori kara, iyo
2. Qof wakhti haya oo hawl maalmeedyada ururka wax ka qaban kara.

Waxa hubaal ah in fikirku baydhayo mar kasta oo ay bataan dadka urur-wadaagta ahi. Waana wax dabiici ah in qof kastaa uu si wax u arko, jecelyahayna in sida uu wax u arkayo loola arko. Waana sida loo yidhi “*maan dad waa mudacyo afkood*”.

Waa halkan meesha ugu horreysa ee is-faham la’aanta, tuhunka iyo tafaraaruqu ay ka bilaabmaan. Waxaana sabab u ah arrimo badan oo ay ka mid yihiin:

1. Ururrada oo dhaqankeena ku cusub.
2. Dhaqanka wada shaqeynta oo aynaan lahayn.
3. Isla toosnaanta iyo talo raac la’aanta. Iyo,
4. Damaca shaqsiga iyo anaaniyad.

Shirkii ugu horreeyey ayaanu isugu nimi. Waxa aanu ku falanqeynay arrimo badan oo la xidhiidha ururka

dhisiddiisa iyo dhibaatooyinka jira ee aan jecel nahay in aan wax ka qabano.

Qof kastaa wuxuu soo jeediyey fikirkiisa ku aadan waxyaabaha uu dareensan yahay iyo waxa uu daneynayo.

Shirkan koowaad oo ujeedada ugu weyn ee loo qabtay ay ahayd in aan fikrado iyo aragtiyo isku waydaarsano ayaa noogu dhamaaday guul.

Sidoo kale, waxa aanu u ballanay in aan isugu nimaadno kulan danbe. Waxaana qof kasta laga codsaday in uu ka soo fikiro magaca ururka loo bixinayo iyo hadafka uu ku hawl geli doono.

Labo toddobaad kadib ayaanu isugu nimi shirkii labaad. Waxa shirkan nagala soo qayb galay laba nin oo cusub oo uu *Samatar* soo jeediyey in ururka lagu daro. Labadan xubnood waxa ay kala ahaayeen *Dheeg* iyo *Dhuxul*.

Waa wax dabiici ah in fikraduhu ay badanayaan markasta oo ay dadku bataan. Sidaa daraadeed, ma fududa in jiipta iyo jaanta laysla helo. Waayo, dadka isu yimid ayaa ah kuwo isku cusub, isuguna yimi hawl ku cusub.

Meelaha ugu horreeya ee wax ka qaldamaan waxa ka mid ah in dadka oo dhan loo maleeyo in ay raacsan yihiin doodaha socda.

Waa qalad in la illaawo in ay jiraan dad badan oo aan dareenkooda soo bandhigin, qariyana rayigooda oo aan waxba ku darsan doodaha, lana maqlo marka danbe dareenkooda dhabta ah.

Dhan kale haddii laga eegana waa wax dabiici ah in fikirka iyo fahamku aanu hal, laba iyo sedex kulan midna ku dhameys tirmi karin. Sidaa daraadeed, waxa fiican in wakhti la siiyo qof kasta, si wax ugu kala caddaadaan.

Waxa iyana xusid mudan in dadka hawsha ururka hore ugu sii jiraa aanay ka wada raali noqon dadka cusub ee soo kordhaya.

Waxa aan xasuusana ahay in rag badani aanay ku farxin labada nin (*Dheeg* iyo *Dhuxul*) ee nagu soo biiray. Waayo, lagama talo gelin. Waxayna arrintani ku abuurtay shaki iyo wiswis. Waxayna u sawirteen is kooxeysi iyo in ay noqdeen dad ururka qariib ku dhex ah.

Si aanay u dhicin arrimo noocan oo kale ahi, waxa habboon in si fiican laysula jaan qaado, tallaabo kasta oo la qaadayana laga wada tashado.

Waa hubaal in ururka dhismayaa aanu noqonayn hore u socod, haddii lagu bilaabo is hiif, hirdan iyo halgan ka dhex abuurma xubnaha dhisaya.

Waxa ay arrintani caqabad ku noqonaysaa mustaqbalka ururka, waxayna soo dedejinaysaa in uu dhakhso u dhinto. Waxaana hore loo yidhi “*Qur’aanka alif ka qaloocdaa, albaqra ayuu ku dhibaa*”.

Cutubkan waxa laga baran karaa:

1. In uu saaxiibku nolosheena saameyn weyn ku leeyahay.
2. In la bilaabi karo wax aan aqoon hore loo lahayn, lagana gaadhi karo meel fiican, haddii uu noqdo wax naftu jeclaato.
3. In aan lagu degdegin hawsha la bilaabay, layskuna dayo in si fiican loo fahmo.
4. In ay fiican tahay in danta bulshada laga hormariyo danta gaarka ah.
5. In aan la yaraysan qaladka, lana joogteeyo in la isa saxo.
6. In la isku xurmeeyo kala duwanaanshaha ra’yiga. Iyo,
7. In wada jirka iyo walaaltinimada la dhawro. Layskana waaniyo wax kasta oo wiiqi kara.

Cutubka 2aad

Hadaf

*“Waxa lagama maarmaan ah in ururku yeesho
hadaaf cad, kaas oo dadka ka tirsani ay si fiican u
wada fahamsan yihiin”*

Hadaf

“Waxa lagama maarmaan ah in ururku yeesho hadaf cad, kaas oo dadka ka tirsani ay si fiican u wada fahamsan yihiin”

Waxa cajiib ahayd in aan ka koobnayn saddex qaybood oo kala duwan. Waxa aanu isugu jirnay ganacsadayaal, shaqaale iyo dad suuq joog ah oo aan shaqo hayn. Dhan kale haddii laga eegana, waxa aanu ahayn laba kooxood oo kala aaminsan labo fikir iyo labo hadaf oo kale duwan.

Waaberi, Caydiid, Warsame, Cigaal iyo Qoofal waxa ay rabeen in ururku noqdo mid ka shaqeeya daryeelka carruurta. *Samatar, Dheeg iyo Dhuxul* na waxa ay xiiseynayeen arrimaha dib-u-dhiska iyo dib-u-dejinta.

Anigu shaqsi ahaan waxa aan u muuqday qof aan dhinacna raacsanayn. Waayo, labada arrin midna aqoon uma aan lahayn. Waxaanse dareemayey in aan u janjeedhay oo aan jeclaa dhanka daryeelka carruurta. Waayo, waxa aan dareensanaa dhibaatooyinka tirada badan ee carruurta haysta.

Dood dheer ayaanu ka yeelanay hadafka uu ururku yeelanayo. Waxaan isku daynay in aan isku raacno hal hadaf. Nasiib darro, isku ma aanu raacin.

Koox kasta waxa ay ku adkaysatay hadafkii ay rabtay. Ugu danbeyntii, waxa ay noqotay in meel dhexe laysugu yimaado.

Waxa la go'aamiyey in ururku ka hawl galo labada dhinacba. Waxaanan ururkii u bixinay *Ururka Dib-udhiska, Dib-udejinta iyo Daryeelka Caruurta*. Waxa uu magacani ka yimid labadii magac ee labada kooxood kala wateen oo aanu isku darnay.

Arrintan ayaa ahayd qalad weyn oo aanu galnay, laakiinse aanaan ogsooneyn. Waana tii hore loo yidhi *“nin anbaday halka uu maray way ula ekoonaatay”*.

Waxa aanu goobtii ku dooranay gudidii ururka maamuli lahayd. Waxaana aniga la ii doortay gudoomiyaha ururka.

Ma garanayo sababta gudoomiyanimada ururka la iigu doortay iyada oo dad badan oo iga mudan gudoomiyenimadu ay goobta joogeen.

Marka la dhameystiro dhisidda ururka heerkiisa koowaad waxa loo gudbaa heerka labaad. Kaas oo ah in laga diiwaan geliyo laamaha dawladda ee ka dhisan degaanka uu ururku ka hawl galayo.

Sidaa daraadeed, waxa aanu bilawnay in aanu qorno shuruucdii ururka iyo qoraaladii kale ee loo baahnaa.

Dhibta ugu weyn ee aan dareemay, walina jirta ayaa ah in qoraalada badankooda lagu qoro afka Ingiriisida. Ma garanayo sababta sidan loo yeelo. Waayo, dadka loo shaqeynayo iyo dalka laga shaqeynayaa midna maaha Ingiriis.

Waxa aan aaminsan ahay in arrintan ay ka mid tahay halka ay ka bilaabmaan fashilaadaha la soo gudboonaada ururradda. Waayo, dadku si fiican uma wada yaqaano afka qalaad ee shuruucda lagu qoro. Shuruucdana looma hogaansami karo, haddii aan la fahmin.

Dhan kale haddii laga eegana, sharciga sameyntiisa ayaa ah mid aan si sax ah u dhicin. Inta badan waxa sharciyada qora dad gaar ah, ama waxa lasoo guuriyaa mid ururo kale leeyihiin.

Waxa habboon in sameynta sharciyada ururku ay noqdaan kuwo dadka oo dhami ay ka wada qayb qaataan, laguna qoro af ay dadka oo dhami fahmayaan.

Magaalada Berbera ee aanu hawsha ka bilawnay ayaa ahayd meel aan aad looga aqoon ururrada bulshada. Waxayna la mid ahayd dalka badankiisa oo aan si fiican looga aqoon fikradda ururrada. In kasta oo gobolada qaar ay ku fiicnaayeen arrintan, sida Hargeysa iyo Boorama oo ururradu ay si fiican uga hirgaleen.

Dhanka kale, hay'ado badan oo caalami ahi ma ay degenayn magaalada. Wakhtigaa waxa degenaa hay'ado aan ka badnayn saddex. Waxayna ka hawl geli jireen dhinacyada beeraha, caafimaadka iyo ganacsiga.

Fikraddaha qaldan ee ururrada laga qabo ayaa ah in markiiba mashaariic loo qorto hay'addaha caalamiga ah. Sidaa daraadeed, waxa aanu bilawnay in aanu booqano xafiisyada hay'addaha.

Waxa aanu xidhiidh la sameynay hay'ad ka mid ah hay'adahaas, kana shaqeynaysay dhinaca beeraha. Waxa aanu la kulanay madaxdii, waxaanan u bandhignay hawlaha aanu rabno in aanu qabano iyo codsi ah in ay wax nagala qabtaan.

Kadib markii ay akhriday waraaqihii aanu u dhiibay, ayey gabadhii xafiiska madaxda ka ahayd nagu tidhi, dhismayaasha shaqo kuma lihin, qandaraasyana ma bixino!

Waxa cajiib ahayd in aanay eegin qaybihii kale ee barnaamijkayaga ee khuseeyey daryeelka carruurta.

Waxa aan dareenay in wajigii ururku uu noqday dhisme iyo qandaraas. Waayo, magaca ururka qaybtiisa hore ayaa sidaa ah. Waxaana la odhan karaa waxa aanu isku darnay biyo iyo saliid!

Hay'ado kale oo badan oo aanu u tagnay ayaa iyana sidan oo kale aanu kala kulanay. Waxa ay arrintani nagu dhalisay yaab, waxaanan isweydiinay meesha ay wax ka qaldan yihiin.

Runtii annaga ayey wax naga qaldanaayeen. Waayo, qof kasta oo cad iyo xafiis kasta oo hay'adeed waxa aanu u haysanay in ay lacag bixiyaan. Mana aanu aqoon in hay'adda wax loo qoranayaa ay noqoto mid shaqo ku leh waxa laga rabo.

Waxa wakhtigaa si fiican dalka uga hirgalay ururka dhalinyarada ee *Horn of Africa Voluntary Youth Committee (HAVOYOCO)*. Waxa kale oo isna markaa magaalada Burco ka sameysmay ururka *Togdheer Youth Voluntary Organization (TOGYOVO)*.

Aniga iyo rag kale oo ururka ka mid ah ayaa isla soo qaadnay in aan magaca ururka bedelno. Waxaana nagu dhashay fikir ah in aan la baxno *Berbera Voluntary Youth Committee (BEVOYOCO)*, si aanu ururrada *HAVOYOCO* iyo *TOGYOVO* ula noqono bah-wadaag.

Shir ayaanu ka yeelanay arrintan. Falan qayn iyo faalayn kadib waxa cod loo qaaday magacii, waxaana loo batay in aan *BEVOYOCO* la baxno.

In kasta oo bedelaada magaca ururka ay dad badani diidanaayeen, una arkayeen qalad, hadana looma joojin. Waayo, codkii la qaaday ayaa u batay in magaca la bedelo.

Arrintan magac bedelka ayaa u muuqatay mid aanu ku saxaynay qaladkii hore ee aanu galnay markii aanu magaca ururka sameynaynay. Waayo, markii hore si fiican ugu ma aanu fiirsan.

Waxayse noqotay qalad kale oo aanu galnay! Waayo, dad badan ayaan arrintan si fiican ugu qancin. Waxayna u arkeen in taladii ururka ay dad gaar ahi maroorsadeen.

Waxaana maalintaa nagu bilaabmay khilaaf iyo tafaraaruq.

Waxa ay arrintani si gaar ah niyad jab ugu keentay *Samatar*, *Dheeg* iyo *Dhuxul*, waxayna gaabis ka noqdaan dhammaan hawlihii ururka. Runtii waa wax la dareemi karo in qofku uu niyad jabayo, haddii sida uu rabo ay wax u socon waayaan.

Samatar, *Dheeg* iyo *Dhuxul* kuma ay dhiirran in ay ka baxaan ururka. Waxayse bilaabeen in ay bixin waayaan lacagtii qaadhanka ururka ee billaha ahayd. Wuxuuna arrinkoodu noqday dhufays gelid. Waxa ay u muuqdeen rag dusha ka eeganaya ururka, sugayana wixii faa'ido ah ee soo gala, si ay u soo doontaan qaybtooda!

Waxa habboon in aan lagu degdegin magac bixinta ururka. Sidoo kalena waa in la caddeeyo hadafka ururka. Waana in ay si fiican u wada fahamsan yihiin dadka ururka ka hawl galayaa, kuna wada qanacsan yihiin.

Cutubkan waxa laga baran karaa:

1. In fikirka la badiyo, si fiicana loo lafo guro marka arrin la faaleynayo. Si wax fiicani uga soo baxaan.

HAL AAN OGAADAY

2. In hawl kasta oo la qabanayo la koobo hadafkeeda. Waa xaqiiq in wax weyn la qaban karo marka inta yar lagu guuleysto.
3. In hawl kasta oo la gelayo loo noqdo xog ogaal.
4. In hawl kasta oo la qabanayo daacad laga noqdo, dar Alle na loo qabto.
5. In si wanaagsan loo kala baxo, haddii la wada shaqeyn kari waayo. Iyo,
6. In aan la niyad jabin, lana quusan, haddii wax u socon waayaan sidii la rabay.

Cutubka 3aad
Hawl wadaag

*“Hawl wadaagga ayaa ka mid ah calaamadaha
horumarka gaadhsiya ururrada. Sidaa
daraadeed, waxa habboon in dadka ururrada ka
wada hawl galayaa ay qaybsadaan shaqada”*

Hawl wadaag

“Hawl wadaagga ayaa ka mid ah calaamadaha horumarka gaadhsiya ururrada. Sidaa daraadeed, waxa habboon in dadka ururrada ka wada hawl galayaa ay qaybsadaan shaqada”

Ayaamo kadib waxa aanu kireysanay xafiis. Qalab wixii aanu heli kareynayna waanu dhignay. Dad badan ayaa nasoo daneeyey, damacna ka galay hawshii aanu wadnay. Waayo, fahamka laga haysto ururrada bulshada ayaa ah mid qaldan. Wuxuuna yahay in ururrada laga aaminsan yahay in ay yihiin wax lacag lagu cuno.

Waaberi ayaa soo jeediyey in aanu ururka ku darno laba qof oo uu sheegay in ay khibrad weyn u leeyihiin ururrada. Waanu ka ogolaanay *Waaberi* labadii qof ee uu soo jeediyey. Waayo, waxa aanu u baahnayn dad hawsha ururka nala wada.

Labadaa qof waxa ay kala ahaayeen *Faysal* iyo *Waris*. Waxa kale oo isna maalmo kadib magaalada Hargeysa nooga yimid nin la yidhaahdo *Quule*.

Dhanka kale, waxa aanu safarro ugu baxnay magaalada Hargeysa, waxaan kula soo kulanay, kuna soo baranay ururo badan oo wadani ah. Waxa ka mid ahaa ururradii aanu isa soo baranay ururka *HAVOYOCO*.

Waxa kale oo aanu xidhiidh yeelanay *Hay'adda Daryeelka Carruurta*, taas oo aanu rabnay in aanu khibrad iyo macluumaad ka helno, maadaama oo aanu damacsanayn in aanu bilawno xarun aanu ku daryello carruurta.

Bishii May ee 2000 ayaanu shir isugu nimid. Waxa ugu weynaa oo aanu shirka kaga wada hadalnay sida aanu u qaban qaabin lahayn xuska *Maalinta Carruurta Afrika*, taas oo la xuso sanad kasta bisha Juun 16-keeda.

Dhammaan xubnihii shirka joogay waxa ay soo dhawaayeen fikradda qabashada xuska. Waxaana nagu jirtay xamaasad badan, qof kastaana waxa uu xiiseynayey in la arko in ururku uu wax qaban karo.

Markii aanu ogaanay kharashka iyo hawsha uu xusku u baahnaa ayaa xubnaha badankoodii ay sheegeen in ay adag tahay in xuska la qabto sanadkan. Waayo, ururku ma haysto dhaqaale uu ku bixiyo, mana cadda meel lacag laga heli karo.

Qof ahaan si fiican ugu ma aan qancin go'aankan laysku raacay. Waxaan xubnihii shirka fadhiyey u sheegay in aan ka fikiri doono sidii aan dhaqaale ugu heli lahayn hawshan xuska.

Waxa ii soo baxday in aan codsiyo u kala gudbiyo dhawr meelood oo ay ka mid ahaayeen Wakaalada Dekedda,

Dawlada Hoose iyo hay'adda COOPI. Nasiib wanaag, waxa aanu ka helnay saddexdii meeloodba lacag si fiican ugu filaatay kharashkii xuska.

Hawshan xuska ayaa ahayd hawshii ugu horreysay ee aanu abaabulno. Waxa markiiba igu bilaabmay in la i waydiiyo su'aalo badan oo ay ka mid yihiin inta ay leeg tahay lacagta aan hayaa iyo kuwo la mid ah.

Su'aalahani ma ay ahayn kuwo lala yaabi karo. Waayo, qaab-dhismeedka ururku ma uu ahayn mid si fiican u dhisan. Gaar ahaan, ma ay dhisnayn qaybihii qaabilsanaa maaliyadda, sida xisaabiye iyo qasnaji. Taas ayaana keentay in su'aalahan la i waydiiyo. Sababta oo ah aniga oo gudoomiyihii ururka ah, ayaa hadana isu ahaa qasnaji iyo xisaabiye.

Waxa aan xubnihii su'aalaha i weydiinayey u sheegay in aan isaga iman doono wixii warbixin iyo xisaab ah oo aan soo gudbin doono marka ay hawshu dhammaato.

Waxa cajiib ahayd in dadkii hawsha igu cidleeyey ee sheegay in aanay hayn lacag hawsha lagu qabto, garaneyna meel laga raadiyo, ay haddana mar qudha guntiga soo gijisteen. Kadib markii ay maqleen in aan hawshii lacag u soo helay. Layaab ma leh oo hore ayaa loo yidhi *“guushu aabbayaal badan ayey leedahay, guul daraduna waa agoon”*.

Waxa uu xuskii noogu qabsoomay si heer sare ah oo aan hore Berbera si la mid ah looga xusin. Urur ahaanna waxa aanu kasbanay magac. Waxaanan tusnay bulshadii iyo maamulkii magaaladaba in aanu nahay dad waxtar iyo wax qabad ku soo kordhiyey bulshada.

Maalmo kadib ayaanu yeelanay shir. Waxaanan shirkaa kusoo bandhigay warbixin iyo xisaab celin dhamays tiran oo ku saabsan lacagtii nasoo gashay, meelihii ay naga soo gashay iyo waxyaabihii aanu ku bixinay.

Si fiican ayey xubnihii ururku ugu qanceen warbixintii aan siiyey, waxayna ii soo jeediyeen amaan iyo bogaadin.

Dhanka kale, waxa ii bilaabantay colaad ay ii qaadeen dadka badhkii. Kuwaas oo u muuqday in ay ka xumaadeen kartidii aan muujiyey iyo sidii aan kaligay hawsha lacag raadinta iyo isku dubo ridka xuska aan ugu fillaaday.

Waxa loo malayn karayey in ay isu arkeen in ay yihiin dad aan loo baahnayn oo laga kaaftoomi karayo, mar haddii aanay wax gacan weyn ka geysan hawshii socotay.

Waxa aanu si fiican isu baranay oo aan is dhexgalnay *Cawil* oo ahaa maamulihii *Hay'adda Daryeelka Carruurta*. Wuxuu *Cawil* na baray hay'ado badan oo ay ka mid tahay hay'adda Sucuudiga ah ee *IIRO*.

Wakhti kadib, waxa magaalada Berbera noogu yimi *Cawil* iyo wafti ka socda hay'adda *IIRO*. Waxayna u socdeen in ay ka saaraan dekedda mucaawimo ay hay'adu keentay.

Hawshii mucaawimada ayaanu kala shaqeynay, waxaana mucaawimadii nalaga siiyey qayb.

Mucaawimadan oo ahayd timir ayaanu badh ka mid ah iibinay. Badhna waxaanu u dhignay carruurta aanu rabno in aanu daryeelo.

Qaybtii aanu iibinay lacagtii ka soo baxday waxa aanu ku dayac tirnay xarun aanu ugu talo galnay daryeelka carruurta. Lacagtii wixii soo hadhayna waxa aanu qalab ugu iibinay xafiiskii ururka.

Waxa aanu diyaar gareynay oo aanu dib u-dhis ku sameynay guri dunsanaa oo si ku meel gaadh ah naloo siiyey. Waxa aanu shaqaaleynay laba macallin, maamule na waxa aanu uga dhignay *Quule*.

Si fiican ayey xaruntii u shaqeysay, waxaana ka faa'ideystay carruur badan. Waxayna xarunta ka heli jireen jiif, cunto iyo waxbarasho.

Wakhti kadib waxa nagu adkaaday oo aanu awoodi waynay in aanu sii wadno adeegyadii ay xaruntu bixin jirtay. Waxaanu joojinay cuntadii. Sababta oo ah, ma aanu hayn dhaqaale aanu kusii wadno cunto bixinta. Codsiiyo badan oo aanu u geynay hay'ado kala duwana waxba noogama ay iman.

Dhanka kale, waxa niyad jab iyo caga jiid uu ku yimid macallimiintii carruurta wax u dhigaysay. Waxayna bilaabeen in ay suuqooda galaan si ay risiq uga raadsadaan. Waayo, ururka kama ay helayn mushahar ku filan oo joogto ah.

Muddo kadib waxa xaruntii lagala baxay albaabadii, qasabadihii iyo saacadii biyaha. Falkan dhacay waxa aanu ku tuhunay nin ka mid ah labadii macallin ee xarunta ka shaqeynayey. Laakiinse ma aanu hayn wax cadayn ah. Sidaa daraadeed, waxba looma raacin.

Arrintan ayaa dhabar jab ku noqotay hawshii ururku waday. Waxayna soo dedejisay in aanu xarunta xidhno.

Marka horeba in aanu furno xarun noocan oo kale ah ayaa ahayd arrin aanu ku degdegnay. Sababta oo ah, ma

aanu hayn awood dhaqaale oo aanu ku wadno, mana aanu hayn cid kale oo naga caawisa.

Dhibaatooyinkaa badan ee aan soo xusay waxa dhinac socday caga jiid iyo hawl ka carar ka imanayey xubnaha ururka. Ma ay jirin cid sheegtay in ay ururka ka baxday, haddana ma ay muuqan cid shaqo u diyaar ahi. Waana halkii ninkii geela u heesayey uu ka lahaa *“ninna dhuunuu kuu dhex joogaa, ninna dhaqashuu kuugu dhabar jabay”*.

Marar badan ayaan u sheegay xubnaha ururka in aanan sii wadi karrin hawsha hogaaminta ururka. Waxaanan marar badan soo bandhigay in aan iska casilayo xilka gudoomiyenimada. Waase layga diidayey mar kasta.

Runtii marka hawsha qof qudha lagu daayo waxa ay keeneysaa in qofka ay ku abuuranto dareen lexejeclo oo gaar ah, taas oo horseedi karta in uu ururka ka xigsado dadka kale. Waana arrin aan habboonayn in ay timaado. Waayo, waxay ka mid tahay meelaha ay wax ka xumaadaan.

Si aanay tan oo kale u dhicin, waxa fiican in hawsha ururka dhinacyada la wada qabto, layskuna garabsiiyo. Waana in qof kasta la siiyo masuuliyad iyo waajibaad gaar ah. Hore ayaa loo yidhi *“gacmo wada jir bay wax ku qabtaan”*.

Waxa aan xasuustaa habeen aanu shir ku qabanay hudheel ka mid ah hudheelada magaalada Hargeysa oo aan si kulul oo uu dhihsaday ula hadlay mid ka mid ah raggii aanu wada shaqeynaynay.

Waxa aan *Guuleed* ku canaantay hawl gudasho la'aan. Kadib markii aan arkay hawshii uu u xil saarnaa oo dayacan.

Wakhti kadib ayey isoo gaadhay in *Guuleed* uu xoog uga cadhooday sidii aan habeenkaa ula hadlay.

In kasta oo hadalka aan *Guuleed* habeenkaa ku idhi uu ila ahaa hadal caadi ah, haddana waan isku canaantay.

Markii aan dib u qiimeeyey arrintana waxa isoo baxday in hawsha aan habeenkaa *Guuleed* u diray ay ahayd hawl aanu xiiseynayn. Waana hubaal in qofku aanu si habboon u qabanayn shaqada loo diro, haddii aanay ahayn mid uu xiisaynayo.

Qaybinta shaqada iyo in qof kasta loo dhiibo hawl uu ku fiican yahay ayaa ah arrin muhiimadeeda leh. Waana in mar kasta laga fikiro arintan, si loo helo hawl gudasho iyo wada shaqayn hufan.

Qof kasta waa in loo dhiibo hawsha uu ku habboon yahay, isla mar ahaantaana uu xiiseynayo. Haddii qofka

loo diro hawl uu xiiseynayo, waxa hubaal ah in uu ka midho dhalinayo.

Dhanka kale, waa in si siman loo wada dareemo masuuliyadda oo aan cid gaar ah lagu hallayn hawlaha lawada leeyahay. Haddii sidan la yeeli waayo, waxa imaneysay in la is hiifo, hawshuna ay socon waydo.

Waxa jira qayb kale oo dadka ka mid ah oo hawsha loo diro mid aan ahayn gasha. Waxa dadkaa loo malayn karaa in aanay wax badan fahamsanayn.

Arrin iga yaabisay ayaa dhacday maalin aan Hargeysa kulan kula lahayn mid ka mid ah madaxda ururradii aanu xidhiidhka lahayn.

Waxa cajiib ahayd in *Faysal* oo kulankan igu wehelinayey uu ka sheekeeyey war aan waxba ka jirin oo uu isagu iska sameystay.

Faysal waxa uu warkan beenta ah u sheegay xubnihii ka socday ururkii aanu la shiraynay oo na weydiyey waxyaabaha uu ururkaygu qabto.

Faysal oo hadalka iga boobay ayaa ragii u sheegay in aan wadno qorshe aan wax kaga qabanayno garoon ku yaala magaalada Berbera, kaas oo aad u dayacnaa wakhtigaa.

Runtii hawsha uu garoonkaasi u baahnaa ma ahayn mid yar, urur ahaanna ma aanu awoodayn, kumanaanu talo jirin in aan wax ka qabano.

Si aan yeelo ayaan garan waayey. Waxaanan xasuustay maahmaahdii ahayd “*illayn af aanad lahayn ma qabatid*”.

Markii aanu shirkii ka soo baxnay ayaan *Faysal* waydiiyey waxa ku kellifay in uu sheego warkan aan xaqiiqda ahayn. Jawaabtii uu i siiyey ayaan ku ogaaday in uu uga jeeday faan iyo ii dheh!

Faysal waxa uu fahmay qalad, wuxuuna is dareensiiyey in ay ceeb tahay in la yidhaahdo *BEVOYOCO* waxba ma qabato.

Ma habboona in sidan oo kale loo fikiro. Mana fiicna in lagu waramo warar been ah. Waayo, hawlaha la qabanayaa ma aha kuwo magac lagu raadinayo, waase hawl mutadawacimo ah oo hor Illahay loo qabanayo. Inta yar iyo inteeda badanina waa kuwo ajar Alle agtii lagaga helayo, haddii niyad fiican lagu qabto.

Cutubkan waxa laga baran karaa:

1. In hawsha si fiican loo qorsheeyo ka hor inta aan la fulin.
2. In aanay waxba cuslaanayn, haddii la is caawiyo.
3. In hawsha aan cidna lagu qasbin. Laakiinse uu qofku doorto hawsha uu qaban karo.
4. In la isu dulqaato, la iskana aqbalo cudur daarka.
5. In laga fogaado wax kasta oo keeni kara shaki iyo aamin daro.
6. In si fiican looga wada hadlo wax kasta, lagana fogaado wax kasta oo keeni kara isfaham la'aan. Iyo,
7. In xumaha dadka laga dhex saaro, la iskuna soo dhaweeyo ciddii khilaaf dhex maro.

Cutubka 4aad

Hogaaminta

*“Waxa habboon in hogaanka ururku noqdo qof
hawl-kar, hayin ah, isla markaana dadka isku
haya”*

Hogaaminta

“Waxa habboon in hogaanka ururku noqdo qof hawl-kar, hayin ah, isla markaana dadka isku haya. Waa in uu mar kasta ka fikiro sida ugu fiican ee hawlaha ururku ay u hirgeli karaan”

Wakhtigii aanu ururka bilawnay, kama ay jirin magaalada berbera ururo bulsho oo badani. Waxaase jiray oo si fiican uga hawl geli jiray ururka *Gurmadka iyo Gargaarka Dadweynaha (GGD)*.

Waxa aanu isku daynay in aanu *GGD* xidhiidh la yeelano si aanu khibrad iyo waayo aragnimo uga helno. Nasiib darro, soo dhaweyn fiican kama aanu helin. Waxayna u muuqdeen in aanay ku faraxsanayn hawshan aanu bilawnay.

Markii aanu ogaanay dareenka ururka *GGD* naga qabo, ayaa dad badan oo ururka ka mid ahina ay qaateen dareen aan saaxiibtinimo ahayn. Waxaanse gudoomiye ahaan aan go’aansaday in aan sawir fiican ka bixiyo ururka, isla mar ahaantaana aan xidhiidh fiican la sameeyo *GDD*.

Waxa aanu *GGD* ku marti qaadnay ka soo qayb galka xuskii Maalinta Carruurta Afrika. Waxa ay arrintani noqotay mid aanay naga filayn. Waxayna dhalisay jawi

fiican iyo isu soo dhawaansho. Waxay arintani keentay in iyana ay nagu casuumaan xaflad kale oo ay qabanayeen.

Arrinta ah in aanay ururradu isku farxin, isna soo dhaweyn ayaa ahayd mid si weyn uga jirtay dalka. Gaar ahaan ururradu isku degaanka ka shaqeynaya.

Waxa arrintan lagu macnayn karaa faham darro laga qabo dabeecadda ururrada bulshada iyo danaha ay u dhisan yihiin. Waxayna arintani keentay in ururradu aanay isla shaqeyn.

Waxa habboon in ururrada lasoo dhaweeyo, lana tuso dareen iyo waji fiican. Waayo, isku meel ayaa loo socdaa, waxaana laga wada shaqeynayaa danaha bulshada.

Iska war haynta iyo wada shaqeynta ururrada waxa door weyn ku leh hogaanka. Waxayna ku xidhantahay hadba sida uu hogaanku u dhaqmo.

Waa hubaal in horumar weyn la gaadhi karo, haddii ururradu ay iskaashadaan, mid kastaana uu ku aado kaalinta uu ku fiican yahay.

In muddo ah ma aanu qaban wax hawlo ah. Waxa aanu ku mashquulnay sidii aanu dhaqaale ugu heli lahayn mashaariicda aanu qorsheynay in aanu fulino.

Dhanka kale, waxa isa soo taraysay in xubnihii ururku ay gaabis ka noqdaan hawlihii ururka. Waxaana adkaatay in laga helo oo ay bixiyaan qaadhaankii dhaqaale ee lagu dabooli jiray kirada xafiiska iyo hawlaha la midka ah.

Marar badan ayaan xubnaha ururka shir ugu baaqay si qof kasta u cadeeyo mawqifkiisa oo loo ogaado in uu ururka kusii jirayo iyo in uu ka baxay. Waxaase adkaatay in dadka laysla helo, shirna lagu wada kulmiyo.

Dadka qaar waxa ay u arkayeen in ay qalad tahay in la daba socdo, looguna yeedho arrimaha ururka, iwm. Waayo, waxa ay isu arkayeen dad wax qabtay, ayna qalad tahay in wax kale lasii waydiiyo.

Talo ayaa igu caddaatay. Waxaana i fuulay culays weyn oo shaqo iyo mid dhaqaale. Sababta oo ah, hawlaha ururku waxa ay qaateen wakhtigaygii oo dhan. Sidoo kale, dhaqaale wixii aan haystayna wuu ku baxay.

Marar badan ayaan ku fikiray in aan faraha ka qaado. Waxaanse waayey cid igala wareegta! Waxaa isku kaliyeystay aniga iyo ururkii.

Xubnihii ururka ila waday waxay u qaybsameen saddex kooxood. Dad aan wax dan ah ka lahayn ururka, isuna arkayey in ay dhiseen urur bulshada u faa'ideynaya. Isla mar ahaantaana rabay in looga mahad celiyo wixii ay soo qabteen. Koox dhufayska gashay, dhawraysayna waxa ururka kusoo kordha. Iyo kooxda saddexaad oo ahayd macallimiintii carruurta, kuwaas oo aniga iga dhawrayey in aan wax dhaqaajiyo.

Qof kasta oo hogaamiye ah waxa soo maraya wakhti ay adag tahay in uu talo qaato. Waxaase habboon in uu talo toosan qaato.

Markii aan dhinac kasta ka eegay, waxa ay ila noqotay laba arrin midkood in aan yeelo. In aan ururka xidho iyo in aan hawsha sii wado, cid ila sii waddana aan raadiyo.

Runtii way adag tahay in la helo dad fahamsan oo u ban baxsan hawlaha noocan oo kale ah. Gaar ahaan magaalooyinka dadku ku yar yihiin. Nasiib wanaag, waxa aan helay dhalinyaro ilaa shan ah, kuwaas oo aan ku qanciyeey in ay hawsha ururka ila garab galaan.

In kasta oo aan ku daalay oo ay igu adkaatay in aan isla helo xubnaha ururka oo dhan, si aan isula meel dhigno mustaqbalka ururka iyo kaalintooda hawleed. Haddana in aan ururka cid cusub kusoo daro ayaa ahayd tallaabo qaldan oo aan ku degdegay.

Waa wax la dareemi karo in markan oo kale ay kuu muuqanayso in ay daruuri tahay in aad ururka badbaadiso, intii uu kugu dul bakhtiyo lahaa!

Sidoo kale, waxa aad is tusaysaa in aad ku saxan tahay go'aan kasta oo aad qaadato, xaqna aad u leedahay in aad yeesho sida kula habboon. Waayo, ma jirto cid kale oo ururka u soo socotaa, cidda hawsha ururku saran tahayna waa adiga, waana sababta aad hogaanka ugu tahay.

Si kasta oo ay tahay, waxa fiican in aan lagu degdegin go'aamada noocan oo kale ah. Sidoo kale, waa in qofka hogaamiyaha ahi uu ku dedaalo in uu dadka ku qanciyo, kalana tashado tallaabo kasta oo uu qaadayo, ka hor inta aanu fulin.

Haddii qofka hogaanka ahi uu noqon waayo hayin. Waxa hubaal ah in dadku ka hadhayo, uuna waayi doono cid hareer socota oo uu hogaamiyo!

Fursadaha yimaada, sida shirarka iyo tabobarrada ayaa iyana ka mid ah waxyaabaha keena muran dhex mara hogaanka iyo xubnaha ururka. Waxa fiican in wax kastaa ay kala cad yihiin, lana fahmsan yahay fursadaha ururka u yimaadda iyo cidaha ku habboon ee loo baahan yahay in loo diro.

Wakhtiyo kala duwan ayaan u baxay dhawr shir oo dibadda ah. Waxaan marar badan maqlay oo aan ogaaday in xubno ururka ka mid ahi aanay raali ka ahayn arintan.

Xubnahan aan sheegayaa waxa ay ka shaqeynayaan goobo kale, mana ay ahayn dad hawl-maalmeedka ururka wax badan kala socda.

Waxa la odhan karaa ma ay ogeyn in cidda ururka fagaarayaasha u tageysaa ay tahay hogaanka iyo cidii kale ee hawl maalmeedka ururka wax ka wada.

Waa xaqiiq in qofka laftiisa iyo ururka uu metalayaaba ay sumcad xumo ku noqonayso, haddii aanu ahayn qof xog ogaal u ah ururka uu ka socdo.

Maalin maalmaha ka mid ah ayaan arintan oo kale la kulmay. Waxa aan ka qayb galayey shir ay qabatay hay'ad ka mid ah hay'adaha Qaramada Midoobay.

Waxa shirka nagala soo qayb galay nin ka socday urur ka mid ah ururradda wadaniga ah ee ka dhisan magaalada Hargeysa. Nasiib darro, ninku wuxuu ahaa qof aan war badan ka hayn ama aan ku jirin ururka uu sheeganayey in uu ka socday.

Sida caadada ah, marka shirarka laysugu yimaado, waxa dhacda in la isbarto. Qof kasta waxa uu sheegaa magaciisa, ururka uu ka socdo iyo xilka uu ka hayo.

Ninkan isaga ah waxa ku adkaaday in uu sheego ururkii uu ka socday magaciisa oo dhamaystiran. Waxayna arrintani keentay in lagu qoslo. Waayo, dadkii tabobarka daadihinayey iyo ka qayb-galayaashiiba waa ay u qaadan waayeen in uu garan waayo ururkii uu ka socday!

Waxa la odhan karaa ninkan waxa shirka keenay oo uu soo doontay lacagta yar ee lagu qaato shirarka.

Runtii ceeb ka weyni ma jirto in aad garan waydo magaca ururka aad ka socoto. Waxayna arrintani sumcad xumo ku noqoneysaa ururka, waxaana dhici karta in aan shirar danbe ururka loogu yeedhin.

Inta badan wixii shirar ah ee ku saabsan shaqada ururka, waxa habboon in ay tagaan cidda hawsha ururka gacanta ku haysaa. Waayo, iyaga ayaa ka jawaabi kara waxyaabaha laga warsado ee laga waydiiyo hawlaha ururka.

Sidoo kale, waa in la ogaado in shirarku yihiin goobo iyo fursado muhiim u ah ururrada, loona baahan yahay in ay u soo dirsadaan cid firfircoon oo uga faa'ideyn karta.

Shirarka waxa lagu iib geeyaa hawlaha ururraddu qabtaan. Waxaana laga helaa xidhiidho iyo cido shaqo wadaag la noqon karo.

Waxa habboon in la ogaado in arrintani ay ka mid tahay shaqada hogaanka ururka, mana aha in la fudeysado.

Cutubkan waxa laga baran karaa:

1. In hogaamintu ay tahay masuuliyad aan fududeyn.
2. In hogaanku uu yahay wax muhiim ah oo la'aantii aanay wax badani soconayn.
3. In hogaanku uu tusaale fiican u noqdo cida uu hogaaminayo.
4. In dhanka fiican wax loo hogaamiyo, dadkana laysku wado.
5. In hogaanku lahaado dulqaad iyo degenaansho badan.
6. In hogaanku ka dheeraado damac iyo dano shaqsiyadeed, kana fikiro danta guud. Iyo,
7. In uu noqdo qof tallo wadaag leh, isla markaana tanaasul badan.

Cutubka 5aad

Horumarinta

*“Waxa haboon in lagu dedaalo horumarinta
ururka, si hawl qabadkiisu u noqdo mid hufan oo
heer sare ah”*

Horumarinta

“Waxa haboon in lagu dedaalo horumarinta ururka, si hawl qabadkiisu u noqdo mid hufan oo heer sare ah”

Ururradu waxay u baahan yihiin in laga shaqeeyo, laguna dedaalo sidii loo sii horumarin lahaa. Meelaha ay tahay in xooga la saaro waxaa ka mid ah:

Tayada xooga-shaqo: waxa lagama maarmaan ah in la dhiso tayada dadka ka hawl galaya ururka. Waana in laga dhiso dhamaan dhinacyada aqooneed ee ay u baahan yihiin.

Dhanka kale, waxa iyana muhiim ah in hadba la helo jiil cusub oo la wareega hawsha ururka, si uu u noqdo mid mudo dheer sii jira.

Xooga-shaqo ee ururradu u baahan yihiin waxay ku xidhan tahay hadba inta ay leeg tahay hawsha ay hayaan.

Haddii ururka oo aan hawlo badan hayn ay bataan dadka ka hawl galayaa, waxaa dhici karta in horumar la’aan la dhexlo.

Waxa aan xasuustaa in kursigii kali ahaa ee xafiiska noo yaalay iyo telefoonkiiba ay mashquul noqdeen. Waayo, waxa aanu xafiiska ku joognay dhawr qof oo aan hayn hawl ay ka shaqeeyaan.

Waxa haboon in xooga-shaqo ee ururku ay noqdaan dad hal abuur leh, isla mar ahaantaana hawl kar ah. Waa in ay noqdaan dad keeni kara fikiro, isla mar ahaantaana yaqaana farsamada loo socodsiiyo hawlaha.

Arintan ayaan ahayn mid inta badan dhacda, waayo, dadka aqoonta leh kuma badna ururrada marka la bilaabayo. Waxa dhici karta in ay ka qab weyn yihiin in ay ka mid noqdaan urur bilaw ah. Marka ururradu bilaabmaana way adagtahay in ay kusoo biiraan.

In badan ayaan isku dayey in aan ururka ka hawl galiyo dhalinyaro aqoon leh, waxaase ku adkaatay in ay ku sabraan. Waayo, waxay u arkayeen wakhti lumis iyo wax aan waxba laga faa'ideyn.

Dhaqanka is-dhibid la'aanta ayaa ah mid aad ugu baahsan bulshada, gaar ahaan dhalinyarada. Waxaana muuqda in aan la fahmin in meel iska fadhigu aanu wax faa'ido ah keenayn.

Waxaa arintan si fiican u cabiraya meeriskan uu lahaa abwaan CabduLaahi Suldaan (Tima-cade) *“lama helo wadaadow waxa aan cidi ku hawshoon, naftaa loo hantaaqaa wixii aad hiigso leedahay”*.

Haddii la waayo jiil cusub oo hawlaha ururka soo dhex gala, waxa dhacaysa in cid hawsha ururka dhaxasha la heli waayo.

Inta badan dadka wada ururrada bulshadu way ka faa'idaan, waxayna ka bartaan aqoon iyo xirfad. Waxa in badan oo ka mid ahi ay u shaqo tagaan hay'adaha caalamiga ah.

Haddaba, si horumarinta ururku ay u taabo gasho, waxa loo baahan yahay in xubnaha ururku ay helaan tabobaro badan.

Inta badan tabobaro noocyo kala duwan ah waxa bixiya hay'adaha caalamiga ah ee dalka ka hawl gala, waxaana muhiim ah in ururradu ay ka faa'ideystaan.

Sidoo kale, waxa ururrada u furan in ay raadsadaan tabobarrada ka dhaca dalka dibadiisa, waana in ay isu diyaariyaan, kana war doonaan.

Tabobarradu waxay ka mid ahaayeen waxyaabaha aan ku dedaali jiray, waxaanan ka qayb galay tabobaro aad u badan, kuwaas oo wax weyn u taray hawlihii iyo shaqadii aan ururka u hayey.

Dhanka kale, waxa aan xooga saari jiray, si joogto ahna iigu iman jiray buuggaag iyo magasiino kala duwan, kuwaas oo aan ka heli jiray warbixino badan oo kala duwan.

Waxay buugtaas iyo magasiinadaasi yihiin kuwo bilaash ah oo ay soo saaraan hay'ado iyo xarumo badan oo kala

duwan, waxayna ku iman karaan qaabka boostada. Sidoo kale, waxa aan macluumaad badan ku heli jiray habka iimaylka.

Wararkaa aan helayey waxay ii kordhiyeen aragti, waxayna ii fureen il, waxayna ahaayeen wax aan dheeraa in badan oo ka mid ah dadka ka hawl gala ururrada. Waayo, hore ayaa loo yidhi “*war la helyaaba, tallo la hel*”.

Runtii wararka iyo ogaaladu way ku awoodeynayaan, waxaanad ka helaysaa aqoon badan, waxayna kula socodsiiinayaan hawlaha jira iyo hadba waxa dunida ku cusub.

Waxa haboon in aad looga fikiro, lana falo sidii lagu heli lahaa aqoon korodhsi. Waa xaqiiq in wax qabadkaagu leegaanayo hadba inta ay aqoontaadu leeg tahay.

Tayada agabka: ayaa iyana muhiim ah in laga fikiro, waxaana loo baahan yahay in ururka loo helo agab iyo qalab uu ku shaqeeyo, si hawluhu u noqdaan kuwo fudud oo si habsimi ah u socda.

Lacagihii ugu horeeyey ee nasoo galay intii aanu hawlaha ku qabanay marka laga yimaado, waxa aanu gelinay qalab xafiiseedyo kala duwan. Waxayna tani noo suura galisay in hawlaha xafiisku ay si fiican noogu socdaan.

Wakhtigan aanu hawlaha bilawnay ma ahayn wakhti koombuyuutaradu ay aad u yaaleen dalka, sidoo kale internetka ayaa isna ahaa bilaw, waxaanan xusuustaa in saacadii lagu kireysan jiray lacag aad u badan, marka maanta loo eego.

Wakhtigan oo ahayd 2001 dii ayaan markii iigu horeysay sameystay sanduuqa iimaylka. Runtii waan la yaabanaa maalintii la ii sameynayey. Saleebaan oo aanu saaxiib nahay ayaa igu dhaliyey, iguna dhiiri geliyay in uu ii sameeyo. In kasta oo aanan markaa garanayn waxa aan ku fali doono, haddana waan sameystay.

Waxa cajiib ahayd in wakhtiyar kadib aan aad u bartay isticmaalka iimaylka, waxaanan ku faraxsan ahay in uu ii fududeeyey wax badan oo hawlo ah, kuwaas oo la'aantii aan ii qabsoomeen.

Waxa haboon in agabka ururka la dhawro oo aan loo adeegsan wax ka baxsan shaqada ururka. Si tani u suura gasho waa in xeer loo sameeyo.

Xidhiidh: in lala sameysto ururrada kale, ayaa iyana qayb weyn ka ah qaababka horumarinta ururrada. Xidhiidh in lala yeesho ururo kale, waxay ururka u keeni kartaa faa'idooyin badan.

Arintan ayaa ahayd mid aan aad ugu fiicnaa, una fahamsanaa. Waxaanan xidhiidho badan la lahayn ururo

kala duwan oo ka hawl gala gudaha iyo dibadaba. Waxayna xidhiidhadaasi na siiyeen fursado badan oo wax ku ool ah.

Arintan xidhiidhka ayaan dareensan ahay in ay ka mid tahay meelaha ay ururrada bulshadu aadka ugu baahan yihiin in laga horumariyo.

Waxa iyana wax weyn ah in lagu xidhmo xidhiidhada iimayl-wadareedka ee wararka laysku dhaafsado. Waana in la ogaado in hal iimayl oo la diraa uu u keeni karo wax badan oo muhiim u ah shaqada ururka.

Cutubkan waxa laga baran karaa:

1. In laysu dheeli tiro hawlaha yaala iyo dadka ka hawl galaya.
2. In aqoon la'aan iyo agab la'aan aanu urur-na si habsami ah u fulin karin hawlihiisa.
3. In joogteynta aqoonta iyo wararku ay muhiim u yihiin tayada ururrada.
4. In ay daruuri tahay in ururrada loo helo jiil cusub oo hadba kusoo biira oo la wareega hawshiisa. Iyo,
5. In aad looga faa'ideysto is-gaadhsiinta faraha badan ee maanta jirta.

Cutubka 6aad

Waaritaanka ururrada

*“Ururka ku bilaabma, kuna socda dariiq sax ah
ayuun baa sii baaqi ahaan kara”*

Waaritaanka ururrada

*“Ururka ku bilaabma, kuna socda dariiq sax ah ayuun
baa sii baaqi ahaan kara”*

Waxa loo baahan yahay in ururradu ay baaqi noqdaan oo aanay burburin. Waxaase hubaal ah in ururkii aan si sax ah ku bilaabmin aanu baaqi sii ahaan karin oo uu burburayo. Waana sidii nagu dhacday ee aan kusoo marnay buugga horaantiisa.

In ururku uu sii baaqi ahaado waxay ku xidhan tahay dhawr arimood, waxaana ka mid ah:

Lahaansho bulsheed: in la helaa waa muhiim. Waana in ururrada bulshadu ay noqdaan kuwo ay bulshadu leedahay oo ay qayb ka tahay.

Tusaale, haddii la dhisayo urur degaanka daryeela waa in bulshada ku dhaqan degaanka uu ka hawl galayo laga talo geliyo. Waxay tani keenaysaa in bulshadu ay hawsha is barbar taagto, cid kalena aan wax looga baahan.

Waxa ugu horeeya ee la helaayo ayaa ah in qof kasta oo bulshada ka mid ahi uu masuul ka noqdo daryeelka degaanka. Ugu horeyna uu isagu joojiyo, haddii uu wax dhib ah ku hayo degaanka!

Haddii la helo ururo ay bulshadu qayb ka tahay, waxa yaraan kara baahida joogtada ah ee loo qabo shisheeyaha. Waayo, waxa is-biirsanaya xooga iyo xoolaha bulshada, waxayna qabanayaan wax badan.

Marka aan si fiican u eegno ururrada bulshada ee maanta jira, waxa inoo muuqanaysa in intooda badani ay baal marsan yihiin oo aanay ku xidhnayn bulshada ay u adeegayaan.

Markii aanu ururka sameynaynay kama aanu talo gelin bulshada. Ururrada maanta jiraana sidan ayey u badan yihiin. Maxaa yeelay fikirkan ayaa ah mid maqan oo u baahan in la fahmo.

Sidoo kale, waa in ururku aanu noqon wax afar qof leedahay oo aan la qaadan hanti gaar cidi u leedahay. Tan macnaheeduna maaha in ururku uu yahay wax cidlo iska yaala oo aan lahayn cid ka masuul ah oo masiirkiisa ka talisa.

Dhaqaale: lagu socodsiiyo hawlaha ururka ayaa iyana ah arin muhiim ah oo ka mid ah waxyaabaha ka qayb qaata sii jiritaanka ururrada. Wayna fududaan kartaa in dhaqaale la helo, haddii ururku noqdo mid ay bulshadu dhisatay oo ay iyadu leedahay.

Waxa kaliya oo ku filaan kara qaadhaanka ay iska ururiyaan bulshada uu ururku u adeegayaa.

Sidoo kale, waxa yaraan kara kharashaadka uu ururku u baahnaan karo, mar haddii uu yahay mid bulshadu dhisatay.

Tusaale, waxa dhici kara in qof bulshada ka mid ahi uu ugu dee goob xafiis u noqota ururka, taasina waxay meesha ka saaraysaa kharashkii lagu bixin lahaa kiro xafiis.

Sidoo kale, waxa dhacaysa in dadku ay qayb wakhtigooda ka mid ah wax ka siiyaan oo ay hawsha ururka wax ka qabtaan. Taasina waxay meesha ka saaraysaa in ururka loo qoro shaqaale ka qaata mushahar.

Runtii way adagtahay sida uu u sii jiro karo urur ku dhisan oo dhawraya kaalmo uu ka helo shisheeya, waana sabab ka mid ah sababaha ay hore ugu socon la'yihiin ururradeena bulshadu.

Maalin aanu booqanay tuulo waqooyiga ka xigta magaalada Hargeysa, ayaanu ku aragnay goobtii caafimaadka ee ay tuuladu lahayd oo dunsan.

Markii aanu waydiinay dadkii iyo odayaashii bulshada ee tuulada joogay waxay noo sheegeen in NGO mashruuc ku soo qaatay uu meesha ka dhisay. Haddana ay dabaylo ka qaadeen saqafkii, cid kale oo wax ka qabatayna aanay jirin.

Arintan ayaa ina tusaysa dhibaataada imanaysa marka aan bulshada laga qayb gelin wax ka qabashada baahiyahooda.

Ka qayb gal la'aanta bulshadu waxay keenaysaa in waxyaabaha loo qabto aanay daryeelin, una arkaan wax meel shishe uga yimi oo aanay shaqo ku lahayn!

Xil-wadaag: in uu jiro oo ururku aanu noqon mid qof iyo laba u xuurteysan ayaa iyana ka mid ah waxyaabaha keeni kara in ururku uu sii jiro.

Waa wax fiican in la wadaago hawlaha ururka, xilalkana laysu baneeyo, si hadba loo helo xoog iyo xikmad cusub oo xawli gelin karta xawaaraha uu ururku ku socdo.

Arintan xil-wadaaga ayaa runtii ah mid aad ugu yar ururrada bulshada, waxayna ka mid tahay waxyaabaha keena is-qabqabsiga dhex yimaada ururrada ee ay u dhintaan.

Waxa haboon in laga xoroobo damaca shaqsiga iyo xil-jecleysiga, lagana fikiro waxyaabaha danta u ah ururka ee keenaya in uu dadka u sii shaqeyn karo.

Waa wax la wada dareemi karo sida aanay u wanaagsanayn in hal qof uu soo fadhiyo xukunka ururka waligii.

Waxa ugu yar ee dhici kara ayaa ah in la waayo cid kale oo xirfad u leh hogaaminta ururka, marka ay timaado in qofkaasi uu xilka baneeyo!

Xisaabtan cad: in ay ururradu yeeshaan ayaa iyana ah arin hal bawle u ah hanaqaadka ururrada. Wax is-daba marinta iyo musuqmaasuqu wuxuu ka mid yahay cudurada iyo caqabadaha ugu badan ee ururrada soo food saara ee ay ku fashilmaan.

Waxa loo baahan yahay in ururradu ay ka fogadaan xisaab xumada iyo in wax xaaraam ahi ay ku baydho.

Waana in la ogaado in xoolaha la maamulayo ay yihiin kuwo ay bulshadu leedahay, ayna tahay in lagu bixiyo wixii loogu talo galay oo aanay meel kale ku baydhin.

Si tuhun iyo shaki aanu meesha u iman waa in xisaabta ururku ay noqoto mid ay heli karaan cidaha loo shaqeynayo iyo kuwa lala shaqeynayaaba.

Arintan ayaa ka mid ah arimihii aanu ugu horeyntiiba ku dhacnay. Sida aan soo aragnayna waxa qalad ahayd in hal qof uu kaligii maamulo dhaqaalihii ururka, uuna isu noqdo khasnaji iyo xisaabiye.

Hawl u gaar ah: in ay ururradu lahaadaan ayaa iyana ah arin muhiim ah oo aanay noqon kuwo qabta wax kasta oo cid kale qabanayso.

Runtii arintan ayaa ah mid looga baahan yahay dhamaan ururrada dhisan iyo kuwa dhismayaba. Waana in lagu dedaalo in ay ururradu noqdaan kuwo kala leh shaqooyin kala duwan oo aanay noqon kuwo iska wada daba qabta hal wax.

Arintan ayaad moodaa in aanay jirin ama ay aad u yar tahay, waxaana la arkayaa in inta badan ururrada bulshada ee jiraa ay yihiin kuwo wax isku mid ah ka hawl gala.

Dhanka kale, waa in aan ururradu dabo gelin oo dabaqin wax kasta oo dibada looga yeedhiyo, balse ay diirada saaraan baahiyaha iyo xaaladaha dhabta ah ee bulshadoodu ku sugan tahay.

In cida kaalmada bixinaysa la daba rooro oo wax kasta oo ay rabaan loo rumeeyo ayaa maanta badan, waxaase haboon in la bedelo dhaqanka noocan ah, lana muujiyo bisayl iyo madaxbanaani.

Iskaashiga ururrada: ayaa iyana ah arin aad iyo aad u muhiim ah. Waana lagama maarmaan in la helo iskaashi dhex mara ururrada bulshada, gaar ahaan kuwo isku shaqadada ah iyo sidoo kale kuwa ka hawl gala degaanada isku midka ah.

Iskaashigu waa wax weyn, wuxuuna meesha ka saarayaa xoog, xoolo iyo wakhti badan oo khasaari lahaa. Waxa

kale oo uu xididka u siibayaa xifiltan dhex yimaada ururrada.

Mid ka mid ah wax-qabadyadii ugu fiicnaa ee aanu fulino wuxuu ahaa mid aanu iskakaashanay ururo kale.

Munaasibad ku aadanayd Maalinta Dhalinarada Aduunka ayaanu ku qabanay sadex urur, waxayna noqotay mid ka mid ah kuwii ugu fiicnaa ee dalka ka dhacay.

Iskaashigu qiimaha uu leeyahay waxa aan ku xasuusan karaa, in xubin ka mid ah xubnihii ka socday ururrada kale ee aanu wada shaqeynaynay uu si dhib yar noogu keenay mid ka mid ah masuuliyiintii dawlada ee aanu u baahnayn in ay munaasibada nagala qayb galaan.

Sidoo kale, waxay arintani yaraysay wakhtigii, shaqadii iyo kharashkii ku bixi lahaa munaasibado isku mid ah oo haddana meelo kala duwan lagu qaban lahaa. Waxayna muujisay quruxda iyo qiimaha uu iskaashigu leeyahay.

Cutubkan waxa laga baran karaa:

1. In bulshada la'aanteed aanay ururradu baaqi sii ahaan karin.
2. In xilka ururku uu meerto noqdo, sidoo kalena uu lahaado xisaabtan cad.

3. In xooga la saaro, laguna tashado khayraadka bulshada.
4. In ururradu noqdaan kuwo leh hawlo kala duwan, isla mar ahaantaana leh wada shaqeyn iyo iskaashi.
5. In aan u madax-banaanaano qiimeynta baahiyaheena bulsho. Iyo,
6. In bartilmaameedkeenu noqdo badbaadin iyo bulsho dhisid, balse aanu noqon mashruuc la bood iyo is-barbar yaac.

Cutubka 7aad

Sidee ururradu u burburaan?

“Lama fili karo in urur uu sii jiro karo, marka ay lasoo gudboonaadaan duruufahaa tirada badan ee aan soo sheegay iyo kuwo kale oo la mid ah”

Sidee ururradu u burburaan?

“Lama fili karo in urur uu sii jiro karo, marka ay lasoo gudboonaadaan duruufahaa tirada badan ee aan soo sheegay iyo kuwo kale oo la mid ahi. Waxaana cad in uu baaba’ayo oo uu meesha ka baxayo”

Qaladaadkii tirada badnaa ee aan sameynay waxay kaba danbeystii keeneen in ururkii uu fadhiisto oo uu fashilmo.

Maalin maalmaha ka mid ah oo aan xafiiska ururka fadhiyo ayey Waris ii timi. Waxayna Waris ahayd qofka kali ah ee wax haween ah ururka ku jira.

Waxa ay aragtay waraaqo ku saabsan ururka, kuwaas oo ahaa qoraal qabyo ah oo aan markaa gacanta ku hayey. Waxayna ku saabsanaayeen dib u habeyn aan ururka ku waday.

Waris waxa ay isha ku dhufatay magacyada dad aan rabay in aan markaa ururka ku soo daro. Markii ay akhriday magacyadii ayey igu qaylisay. Waxayna igu tidhi “waa maxay waxani? Yaa bedelay gudidii hore ee ururka? Waxan aad sameynaysaa waa qalad!

Intaa kadib, waa ay iga tagtay, waxayna qaadatay waraaqihii. Waxa ay qaylo kula dhex dhacday xubnihii

ururka. Waxaana is doontay dadkii ururka ka tirsanaa oo ay *Waris* soo kicisay.

Guubaabada ay *Waris* xubnaha gelisay ee ay kusoo dagaal galisay waxa ay ahayd “*goorma ayaa ururkii la idin kala wareegay? Maxa aad isaga qaban waydeen inankan yar ee ururka sida uu doono ka yeelaya?!*

Goorta gulufkan lasoo qaadayo ee ay *Waris* dadka soo kicinaysaa waa xilli aan rajo fiican ka qabay in aan ururka sii wadno oo xubnaha cusub ee aan ku soo daray ay si buuxda iila hawl galaan.

Waxayse rajadaasi noqotay mid soo gaabatay. Waxaana lagu tashaday in xafiiska la baabiiyo. Waxa xafiiska loo soo diray qof, kaas oo qaaday wixii qoraal iyo qalab fudud yaalay.

Markii aan imi ee aan ogaaday in la gurtay alaabtii xafiiska, ayaan deriskii weydiiyey cidda xafiiska guratay.

Waxa la ii sheegay in *Quule* uu guray alaabtii xafiiska. Waxa aan tagay gurigii *Quule*, waanse ka waayey. Waxa aan helay *Warsame* oo ah dadkii ay *Quule* hawsha isla ogaayeen.

Warsame oo ay cadho ka muuqato ayaa igu yidhi “*Axmed-ow, waxa aan kuu hayaa buuggaagii xusuus*

qorka ahaa oo kali ah. Ururkanina sidaa haynagu daayo'e faraha ka qaad".

Warsame oo iila muuqday nin uu xoog u saameeyey hadalkii *Waris* ayaan waydiiyey sababta sidan loo yeelayo.

Dhanka kalena, waxa aan u sheegay in dadka aan ururka ku soo daray aanay ahayn dad ururka wax yeelaya.

Waxa kaliya ee kalifayna ay tahay dad la'aanta ururka haysata. Sidoo kale, waxa aan u sheegay in la joojin karo xubnaha cusub, haddii loo arko in aan loo baahnayn.

Ugu danbeyntii, waxa aan u sheegay in aan la fahmi karin sababta ay uga carareen hawsha ururka, in cid kale qabatana aanay u rabin!

Warsame kama uu jawaabin su'aalaha aan waydiiyey. Sidoo kalena, ma uu garowsan hadalka aan ku idhi.

Waxayse arrintu u muuqatay oo ay la macno ahayd *Baqashii* la yidhi ma dhasho, waxa dhalana ma jecla!

Runtii arintani ah in ururku burburo ayaan ahayn mid hal mar iska timid, waxaysa salka ku haysay arrimihii aan soo sheegay ee ahaa talaabooyinkii qaldanaa ee aan soo qaadnay iyo sida aanu ugu guul daraysanay sixidooda.

Haddii aan qaladka wax laga qaban oo aan la sixin marka ugu horreysay ee uu soo baxo. Waxa hubaal ah in uu gaadhayo heer aan wax laga qaban karin.

Dhanka kale, waxa cajiib ah in dadka ka niyad jaba hawlaha ururrada in badan oo ka mid ahi aanay si caadi ah uga bixin. Laakiinse ay jecel yihiin in ururradu ay burburaan.

Waxa ay dadkaasi u badan yihiin kuwo marka horeba aan ururrada uga mid noqon dar Illahay, laakiinse u gala damac iyo dano gaar ah.

Runtii maaha wax fiican in la yeelo sidan oo kale. Waxa habboon in la ogolaado in hawsha ururku ay sii socoto, ciddii sii wadaysana loo daayo.

Qof wuu ka bixi karaa urur, waxaase muhiim ah in ururku uu sii baaqi ahaado, si uu bulshada ugu adeego.

Cutubkan waxa laga baran karaa:

1. In wax kasta oo deg deg lagu dhisaa ay deg deg u dumaan.
2. In wax kasta oo aan dar Alle loo qabani ay meel xun ku danbaynayaan.
3. In aan meel hoose lagu mashquulin, balse meel fog la eego iyo maslaxada guud.
4. In magac fiican la reebo, taariikhdana meel wanaagsan laga galo. Iyo,
5. In aan la niyad jabin, noloskana hore loo sii wado.

Cutubka 8aad

Hal aan ogaaday

*“Hal wax ka badan ayaan ogaaday intii aan ku
dhex jiray hawlaha ururrada bulshada. Wuxuuse
yahay halka ugu muhiimsani in la ogaado in la
qaldami karo, loona baahan yahay in qaladka
laga faa’ideysto”*

Hal aan ogaaday

“Hal wax ka badan ayaan ogaaday intii aan ku dhex jiray hawlaha ururrada bulshada. Wuxuuse yahay halka ugu muhiimsani in la ogaado in la qaldami karo, loona baahan yahay in qaladka laga faa’ideysto”

Waa hubaal in aqoonta iyo waayo-aragnimada laga heli karo ururrada bulshadu aanay ahayn wax hal buug lagu soo koobi karo. Waxaanse rajeynayaa in aan soo bandhigay waxyaabihii ugu mudnaa iyo wixii shaqsi ahaan aniga isoo maray.

Waa muhiim in aan saxno fahamka aan ururrada ka haysano, ogaanana in aanay ahayn wax lagu raadsado magac iyo maal.

Dhanka kale, shaqada mutadawacnimada ee ururrada bulshadu waxa ay qofka siisaa fursad uu bulshada ku dhex galo, iskuna bartaan dad badan oo kala duwan.

Waxa kale oo qofka uga kordha aqoon, xirfad iyo waayo-aragnimo badan oo nololeed, kuwaas oo wax tar weyn u leh mustaqbalkiisa.

Waxa arrintan markhaati fiican inoogu ah nebi Muuse (cs). Muuse isaga oo aan wali nebi noqon ayuu kasoo cararay Fircoon iyo dhulkii uu xukumayey, kadib markii uu ninka dilay.

Muuse oo baxsad ah oo iska dhibaataysan ayaa yimi ceel xoolo laga waraabinayo. Wuxuuna goobtii ku arkay laba gabdhood oo xoolihii ay wadeen hor jooga.

Markii uu waydiiyey sababta ay xoolaha u waraabin waayeenna waxay gabdhihii u sheegeen in ay sugayaan inta ay ka fulayaan xoolaha dadka kale.

Muuse wuxuu caawiyey gabdhihii. Kadib markii uu xoolaha u waraabiyey ayaa mid ka mid ah gabdhihii ay aabbaheed u sheegtay in ay fiican tahay in ay shaqaale ka dhigtaan ninkan xoolaha u waraabiyey. Waayo, waa nin xoog ah oo aamin ah.

Muuse xoogiisa iyo aaminimadiisa cidi ma ay ogaateen, shaqadana ma uu heleen, haddii aanu qaban lahayn hawshan mutadawacnimada ah oo aanu gabdhaha caawin lahayn!

Sidaa daraadeed, waxa habboon in qofku aanu joojin shaqada mutadawacnimada, haddii aanu ku dhex jirina uu hadda bilaabo. Runtii ma fiicna, loomana baahna in aan fadhino shaqo la'aan.

Ugu danbeyn, halka aan rabo in aan la ilaawin ayaa ah in aanay ceeb ahayn in aan qaldano! Laakiinse ay ceeb tahay in aan qaladkeena wax ka baran wayno!

HAL AAN OGAADAY

Ma aha in hal iyo labo qalad ay quus ina geliyaan. Waana in aan ogaano in dadku uu qaldamo, kuwa qaladkooda garta ee kasoo noqdaana ay yihiin kuwa ugu fiican.

Ogow in qofka aan waligii qaldamini uu yahay qof aan waxba qaban. Ogowna in qaladku uu ka yimaado wax-qabasho!

Buugta kale ee qoraaga

Waxa uu qoraagu hore u soo saaray hal buug oo la yidhaa HAL KAGA DAYO. Waana kan halkan ka muuqda.

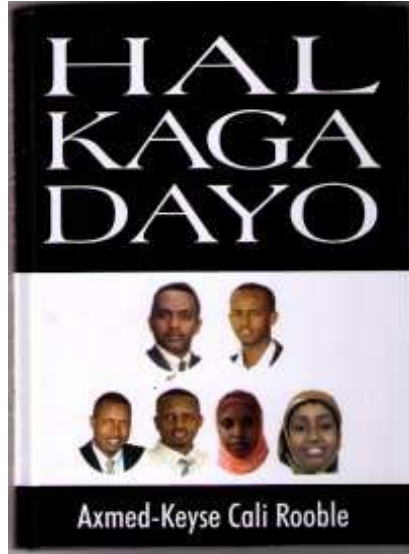
HAL KAGA DAYO waa buug cajaa'ib ah oo runtii aad ii dhiiri galiyay, buugta aan ilaa imika arkayna waa ka ugu wanaagsan. Wuxuu ku tusayaa in aad dadaal badan oo aad samayso aad ku gaadhi kartid horumar. Laakiin sida dadka qaar aanad odhan maxaan samaynaa dalku

waa bilaa shaqo'e. Weedhaha sida aadka ah aan ula yaabay waxa ka mid ah *“ma aha in aad waxa walba haysato si aad meel saro u gaadho. Laakiin waa inaad meel sare gaadho, si aad wax walba u heshid”*.

CabdiQaadir, Hargeysa.

Buugga HAL KAGA DAYO waa buug runtii aad muhiim ugu ah dhalinyarada. Waayo, waxa uu si weyn u kaabayaa hanka iyo himilooyinka durugsan ee qofku leeyahay.

CabdiCasiis, Stockholm.

Somali Library

Buugaan iyo Buugaag kale ee
ku qoran Luqadaada Hooyo ee **Af-Soomaaliga**
waxaad ka heleysaa

Somali Library

Fadlan Booqo Boga Telegram-ka

<https://t.me/Somalilibrary>

liibaanwaasuge